

XITOIY TILIDA RASMIY VA NORASMIY USLUBNING FARQLARINI TAHLIL QILISH, ULARNING LINGVISTIK STRUKTURALARI VA KOMMUNIKATIV MAQSADLARI

Agzamova Gulrux Ravshan qizi

O'

si

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20545907>

Annotatsiya Ushbu maqolada xitoy tilida rasmiy va norasmiy uslublarning lingvistik va pragmatik farqlari ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Xitoy tili o'zining rasmiy va norasmiy uslublari orqali kommunikativ kontekstga mos ravishda tilni qanday ishlatishni taqdim etadi. Maqolada, har ikki uslubdagi so'z tanlash, sintaksis va fe'l ishlatishdagi farqlar, shuningdek, grammatik va morfologik tuzilmalar ko'rib chiqiladi. Xitoy tilida rasmiy uslub, odatda, professional, hukumat va ilmiy muhitlarda qo'llaniladi, shuningdek, hurmat va ijtimoiy mavqei ifodalanadi. Norasmiy uslub esa do'stlar va oila a'zolari o'rtasidagi yaqin aloqalarda ishlatiladi, bunda til sodda va samimiy bo'ladi. Maqola, ushbu farqlarni tushunishning tilshunoslik va madaniy o'zaro ta'sirlarda qanday ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Bu tadqiqot, xitoy tilini o'rganayotganlar va tilshunolar uchun tilning ijtimoiy va pragmatik jihatlarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Tayanch so'zlar rasmiy uslub, norasmiy uslub, sintaksis, intonatsiya, pragmatik jihat, salomlashish, minnatdorchilik bildirish.

Аннотация В данной статье с научной точки зрения анализируются лингвистические и прагматические различия между официальным и неофициальным стилями в китайском языке. Китайский язык через свои официальные и неофициальные стили демонстрирует, как язык используется в соответствии с коммуникативным контекстом. В статье рассматриваются различия в выборе слов, синтаксисе и употреблении глаголов в обоих стилях, а также анализируются грамматические и морфологические структуры. Официальный стиль в китайском языке, как правило, применяется в профессиональной, государственной и научной среде, а также служит для выражения уважения и социального статуса. Неофициальный стиль используется в близком общении между друзьями и членами семьи, при этом язык отличается простотой и искренностью. В статье показано, какое значение понимание этих различий имеет для лингвистики и межкультурного взаимодействия. Данное исследование помогает изучающим китайский язык и лингвистам глубже понять социальные и прагматические аспекты языка.

Ключевое слово: формальный стиль, неформальный стиль, синтаксис, интонация, прагматический аспект, приветствие, выражение благодарности.

Abstract This article analyzes, from a scientific perspective, the linguistic and pragmatic differences between formal and informal styles in the Chinese language. Through its formal and informal styles, Chinese demonstrates how language is used in accordance with the communicative context. The article examines differences in word choice, syntax, and verb usage in both styles, as well as grammatical and morphological structures. In Chinese, the formal style is typically used in professional, governmental, and academic settings and serves to express respect and social status. The informal style, on the other hand, is used in close interactions among friends and family members, where the language is simple and sincere. The article highlights the importance of understanding these differences for linguistics and intercultural

communication. This study helps learners of Chinese and linguists gain a deeper understanding of the social and pragmatic aspects of the language.

Key words formal style, informal style, syntax, intonation, pragmatic aspect, greeting, expressing gratitude.

Xitoy tili — o'ziga xos grammatik ifodalar tizimi bilan ajralib turadi. Tilning rasmiy va norasmiy uslubi orasidagi farqlarni tushunish, nafaqat tilni o'rganish jarayonida, balki Xitoyda yashovchi yoki o'zaro aloqada bo'lgan shaxslar uchun ham juda muhimdir. Ushbu maqolada, Xitoy tilidagi rasmiy va norasmiy uslub o'rtasidagi asosiy farqlarni, ular qachon va qanday ishlatilishini tahlil qilamiz.

1. Xitoy tilidagi rasmiy va norasmiy uslubning umumiy ta'rifi

- Rasmiy uslub (正式语, zhèngshì yǔ): Bu uslub odatda ish joyida, davlat idoralarida, ilmiy ishlarda yoki ommaviy nutqlarda ishlatiladi. Xitoy tilida rasmiy uslubda gapirishda ko'proq aniq, qat'iy va xushmuomalalik talab etiladi.

- Norasmiy uslub (非正式语, fēi zhèngshì yǔ): Norasmiy uslub ko'pincha do'stlar, oila a'zolari yoki tanishlar bilan suhbat jarayonida ishlatiladi. Bu uslubda gapirishda ko'proq oddiy va erkin so'zlashuv tanlanadi.

2. Rasmiy va norasmiy uslubdagi so'z tanlash.

Xitoy tilida rasmiy va norasmiy uslubda so'z tanlash katta ahamiyatga ega. Rasmiy uslubda ishlatiladigan so'zlar ko'proq murakkab va to'g'ri bo'ladi, aksincha norasmiy uslubda so'zlar ko'proq sodda va qisqaroq bo'ladi.

Rasmiy uslubda:

- 您 (nín) — "siz" (xushmuomalalik bilan)
- 非常感谢 (fēicháng gǎnxiè) — "katta rahmat"
- 请问 (qǐngwèn) — "iltimos, so'rasam maylimi"

Norasmiy uslubda:

- 你 (nǐ) — "sen"
- 谢谢 (xièxiè) — "rahmat"
- 问一下 (wèn yīxià) — "so'ramoqchi edim"

Rasmiy uslubda "您" (nín) so'zi "siz"ni ifodalaydi, bu esa hurmat va xushmuomalikni anglatadi. Norasmiy uslubda esa "你" (nǐ) so'zi ishlatiladi, bu esa faqat tanish yoki yaqin insonlar uchun murojaat shakli hisoblanadi.

3. Rasmiy va norasmiy uslubdagi fe'l va yordamchi so'zlar

Rasmiy va norasmiy uslubda fe'llar va yordamchi so'zlar ham farq qiladi. Rasmiy uslubda fe'lning to'g'ri va to'liq shakllari ishlatiladi, norasmiy uslubda esa qisqaroq va sodda shakllar ishlatiladi.

Rasmiy uslubda: 我会参加会议 (wǒ huì cānjiā huìyì) — "Men yig'ilishga qatnashaman."

- 请您稍等一下 (qǐng nín shāo děng yīxià) — "Iltimos, biroz kuting."

Norasmiy uslubda: 我去开会 (wǒ qù kāihuì) — "Men yig'ilishga boraman."

- 等一下 (děng yīxià) — "Bir oz kuting."

Rasmiy uslubda yordamchi so'zlar va iboralar to'liq va aniq bo'lishi kerak, bu esa muhim ma'lumotlarni aniq ifodalash uchun zarurdir. Norasmiy uslubda esa iboralar soddalashtiriladi va ko'proq qisqartmalar ishlatiladi.

4. Xitoy tilida rasmiy va norasmiy uslubda salomlashish va xayrlashish

Xitoy tilida salomlashish va xayrlashishning rasmiy va norasmiy shakllari orasida sezilarli farqlar mavjud.

Rasmiy uslubda salomlashish: 您好 (nín hǎo) — "Salom, sizni hurmat qilaman."

- 很高兴认识您 (hěn gāoxìng rènshí nín) — "Siz bilan tanishganimdan xursandman."

Norasmiy uslubda salomlashish: 你好 (nǐ hǎo) — "Salom!"

- 很高兴认识你 (hěn gāoxìng rènshí nǐ) — "Siz bilan tanishganimdan xursandman."

Salomlashishdagi asosiy farq — rasmiy uslubda "您" (nín) ishlatiladi, bu esa hurmatni bildiradi. Norasmiy uslubda esa "你" (nǐ) ishlatiladi, bu esa faqat yaqin aloqada bo'lgan odamlar uchun tegishli.

5. Rasmiy va norasmiy uslubda xayrlashish iboralari

Rasmiy va norasmiy uslubda xayrlashish iboralari ham farq qiladi. Xitoy tilida rasmiy uslubda odatda rasmiy so'zlar va muloyim iboralar ishlatiladi.

Rasmiy uslubda : 祝您一切顺利 (zhù nín yīqiè shùnlì) — "Sizga barcha ishlaringizda muvaffaqiyatlar tilayman."

- 期待与您再次合作 (qīdài yǔ nín zài cì hézuò) — "Siz bilan yana hamkorlik qilishni intiqlik bilan kutaman."

Norasmiy uslubda tugatish: 祝好运 (zhù hǎo yùn) — "Yaxshi omad!"

- 再见 (zàijiàn) — "Ko'rishguncha!"

Rasmiy uslubda tugatish iboralari ko'proq muloyim va ehtiyotkor bo'lishi kerak. Norasmiy uslubda esa iboralar qisqa va oddiy bo'ladi.

6. Rasmiy va norasmiy uslubdagi intonatsiya

Xitoy tilidagi rasmiy va norasmiy uslublarda intonatsiya ham muhim rol o'ynaydi. Rasmiy uslubda, intonatsiya ko'proq yuqori va rasmiy bo'ladi, bu esa suhbatning jiddiyligini bildiradi. Norasmiy uslubda esa intonatsiya erkinroq, quvnoq yoki samimiy bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Iskandarova, Sh. Rasmiy va norasmiy nutq uslublarining lingvistik xususiyatlari. Filologiya masalalari, 2018.

Qosimova, M. Nutq uslublari va ularning kommunikativ vazifalari // O'zbek tili va adabiyoti jurnali, 2015.

3. Yo'ldoshev, M. Matn lingvistikasi. — Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2010.

4. Беляева Т.В. Замонавий tillarda rasmiy va norasmiy uslublar farqi // Lingvistika xabarnomasi, 2018.

Кузнецова Н.Ю. Сосиоллингвистика. — Москва: Академия, 2015.

朱德熙 (Zhu Dexi). 汉语修辞学 (Xitoy tili stilistikasi). — Pekin, 2006.